

A közforgalmú gyógyszertárak személyi és tárgyi feltételeinek alakulása 1990–1994 között

Kálmánné dr. Mede Ágnes és dr. Lipták József

A szerzők bemutatják a közforgalmú gyógyszertárak személyi és tárgyi feltételeinek alakulását az 1990–1994 közötti időszakban. Felmérést végeztek a közforgalmú gyógyszertárak állapotáról, megfelelőségéről. Ábrák és táblázatok segítségével tették szemléletessé az országos feltérképezés adatait

Bevezetés

A jó egészségügyi ellátás egyik alapfeltétele, hogy a beteg mielőbb orvosi ellátásban részesüljön és a legrövidebb időn belül megfelelő körülmények között jusson a gyógyszereihez. Az egészségügyi ellátás igen jelentős tényezője a minél magasabb szintű gyógyszeres terápia [1]. Az utóbbi években gyógyszerkincsünk ennek megfelelően nagymértékben kiszélesedett [2], amivel a gyógyszerellátó hálózatnak is lépést kell tartania. A lakossági gyógyszerellátás alappillérei a közforgalmú gyógyszertárak, melyek a közvetlen gyógyszerigények kielégítését, gyakorlati lebonyolítását végzik. A jó gyógyszerellátás egyik alapfeltétele, ha az országban a gyógyszertárak elhelyezkedése megfelelő, ezért is szükséges létesítésük szabályozása.

A gyógyszertárak létesítésének feltételei a legtöbb államban szabályozottak [3]. Hazánkban ezt jelenleg az 1994. évi LIX. törvénnyel módosított LIV. törvény biztosítja. Főbb szempontjai a lakosság szám, ellátási körzet, gyógyszertárak egymástól való távolsága. Életbe léptetésétől a gyógyszertárak létesítésére már nem alkalmazható a 9/1990. (III. 28.) SZEM rendelet, amelynek alapján ezt megelőzően 470 magángyógyszertár jött létre [4]. Ennek a folyamatnak az áttekintését összegezzük jelen közleményünkben.

Adatgyűjtés, adatfeldolgozás módszere

Az összeállított kérdőívre adott válaszokat meggyéenként értékeltük. Ez tartalmazta a megyében található (állami és magán) gyógyszertárak személyi (szaklétszám) és tárgyi (alapterület) adatait. Ezen kívül a gyógyszertár állapotára vonatkozó jellemzést is értékeltük, melynél három kategóriát vettük figyelembe: megfelelő, elfogadható, nem megfelelő.

Megfelelő gyógyszertár alatt a helyiségekre, berendezésekre vonatkozó követelmények teljesülését és műszaki állapotuk megfelelőségét értettük.

Az elfogadható gyógyszertár kategóriáját azon gyógyszertárak esetében alkalmaztuk, amelyeknek vagy a műszaki állapota elhanyagolt és/vagy a helyiségek funkcionális kapcsolódása nem megfelelő. Ezek felújítással vagy kisebb átalakítással megfelelővé tehetők.

Nem megfelelő gyógyszertáraknak azokat a gyógyszertárakat ítéltük, melyek műszaki állapota nem javítható és/vagy alapterületük nagyon kicsi (60 m² alatti) és/vagy a funkcionális helyiségek nem különülnek el (vagy valamilyen hiányzik).

Ez a megítélés bizonyos szubjektivitás lehetőségét is magában hordja, de segítségével mégis átfogó képet lehet alkotni az ország gyógyszertárainak állapotáról.

I. táblázat

Összefoglaló táblázat az ország gyógyszertárainak 1994 augusztus 31.-iki adatairól

Megye	Összes gyógyszertár száma	Lakosság száma 1000 fő	Az egy gyógyszertárra jutó lakosok száma	Magángyógyszertárak %-os aránya
Baranya	81	416	5136	27,16
Bács-Kiskun	126	539	4278	26,19
Békés	83	401	4831	14,46
Borsod-Abaúj-Zemplén	131	744	5679	21,37
Budapest	296	1996	6743	31,08
Csongrád	95	437	4600	20,00
Fejér	79	422	5342	17,72
Győr-Moson-Sopron	74	427	5770	18,92
Hajdú-Bihar	101	549	5436	23,76
Heves	70	328	4686	21,43
Jász-Nagykun-Szolnok	89	419	4708	20,22
Komárom-Esztergom	60	312	5200	26,67
Nógrád	40	221	5525	12,50
Pest	180	966	5367	30,56
Somogy	84	338	4024	19,05
Szabolcs-Szatmár-Bereg	111	561	5054	29,73
Tolna	51	250	4902	7,84
Vas	47	273	5809	29,79
Veszprém	81	378	4667	25,93
Zala	63	301	4778	23,81
Összesen	1942	10 278	5145	24,20

Az adatokat számítógépen dolgoztuk fel, Microsoft Excel program segítségével. Az adatfeldolgozás időpontja-ként 1994. március 1. és augusztus 31. jelölhető meg.

A kérdőívek kitöltését a tisztifőgyógyyszereszi hálózat segítségével végeztük, melyért ezúton is köszönetet mondunk.

Megbeszélés

Az országban a közforgalmú gyógyszertárak száma a négyéves időszak alatt 32%-kal nőtt, és ez elősegítette a jobb gyógyszerellátást. A magángyógyszertárak részaránya országosan közel 25%-ra emelkedett; az adatokat megyei bontásban a *I. táblázatban* követhetjük nyomon.

Az egy gyógyszertárra jutó lakosok száma a legtöbb megyében 5000 fő körüli érték (*I. táblázat*). A törvényben szabályozott minimális lakosság létszámot figyelembe véve a megyénkénti telítettségi adatokat az *I. ábra* szemlélteti. Megállapítható, hogy 9 megyében ez 100% fölötti érték. Ha ehhez még hozzá számoljuk a 268 településen kialakított főgyógyszertárakat (*II. táblázat*), melyek szintén a lakosság közvetlen gyógyszerellátását végzik, azt mondhatjuk, hogy az 5000 fő/gyógyszertár arány országosan majdnem mindenhol teljesült. Ez alól valódi kivételt csupán a főváros képez, amelyben a lakosságszám alapján még több gyógyszertár felállítása tervezhető, főleg a külső kerületekben [5]. (Megjegyezzük, hogy az 1994. évi LIX. tv.-nyel módosított 1994. évi LIV. tv. a működési körzet kialakításához szükséges lakosságszámot nem a megyénkénti ill. összbudapesti adatok figyelembevételével határozhatja meg, ezért ezek az adatok csupán tájékoztató jellegűek – A szerk.) Természetesen a kerületek közötti különbségek igen eltérőek, így okvetlenül fontos az ellátási körzet meghatározása, átgondolása. Nagyobb városok esetén a működési körzetek meghatározását a nagyfokú átmenő forgalom tovább nehezíti, sőt az értelmetlennek is válik, ha pl. az utca két oldala más kerület vagy körzet.

II. táblázat
Összefoglaló táblázat a főgyógyszertárakról
1994. márciusi adatok alapján

Megye	főgyógyszertárak		összesen
	állami	magán	
Baranya	11	5	16
Bács-Kiskun	8	5	13
Békés	8	2	10
Borsod-Abaúj-Zemplén	18	3	21
Csongrád	1	2	3
Fejér	13	1	14
Győr-Moson-Sopron	7	8	15
Hajdú-Bihar	8	2	10
Heves	14	8	22
Jász-Nagykun-Szolnok	5	2	7
Komárom-Esztergom	11	2	13
Nógrád	6	1	7
Pest	17	10	27
Somogy	8	2	10
Szabolcs-Szatmár-Bereg	15	10	25
Tolna	7	1	8
Vas	1	6	7
Veszprém	14	8	22
Zala	14	4	18
Összesen	186	82	268

Személyi feltételek

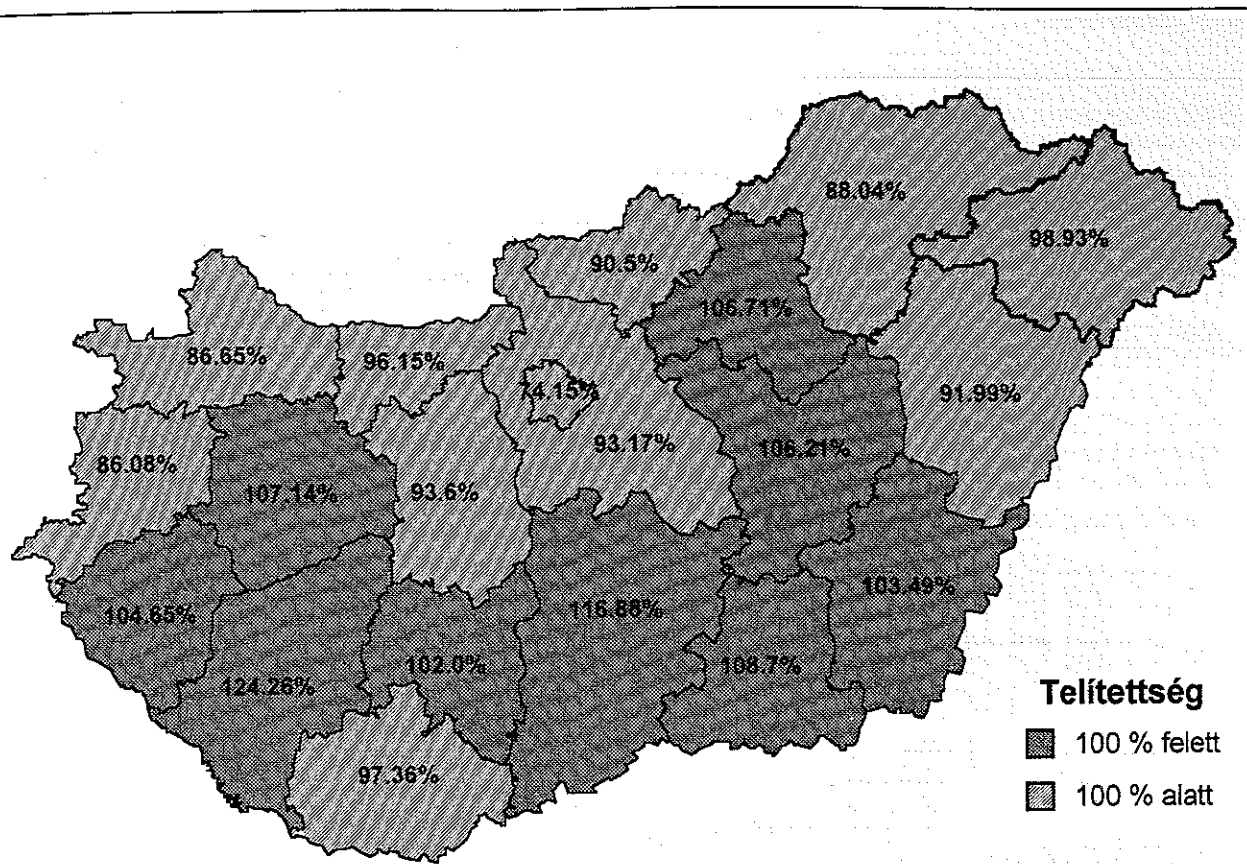
A közforgalmú gyógyszertárakban dolgozó gyógyszerészek, asszisztensek száma a négyéves időszak alatt közel 25%-kal nőtt.

Megállapítható, hogy az újonnan létesült magángyógyszertárakban a szakdolgozók arányában lényeges eltolódás mutatkozik. Míg a gyógyszertári központok által működtetett gyógyszertárakban az egy gyógyszerészre jutó asszisztensek száma kettő és három közötti érték, addig a magán-

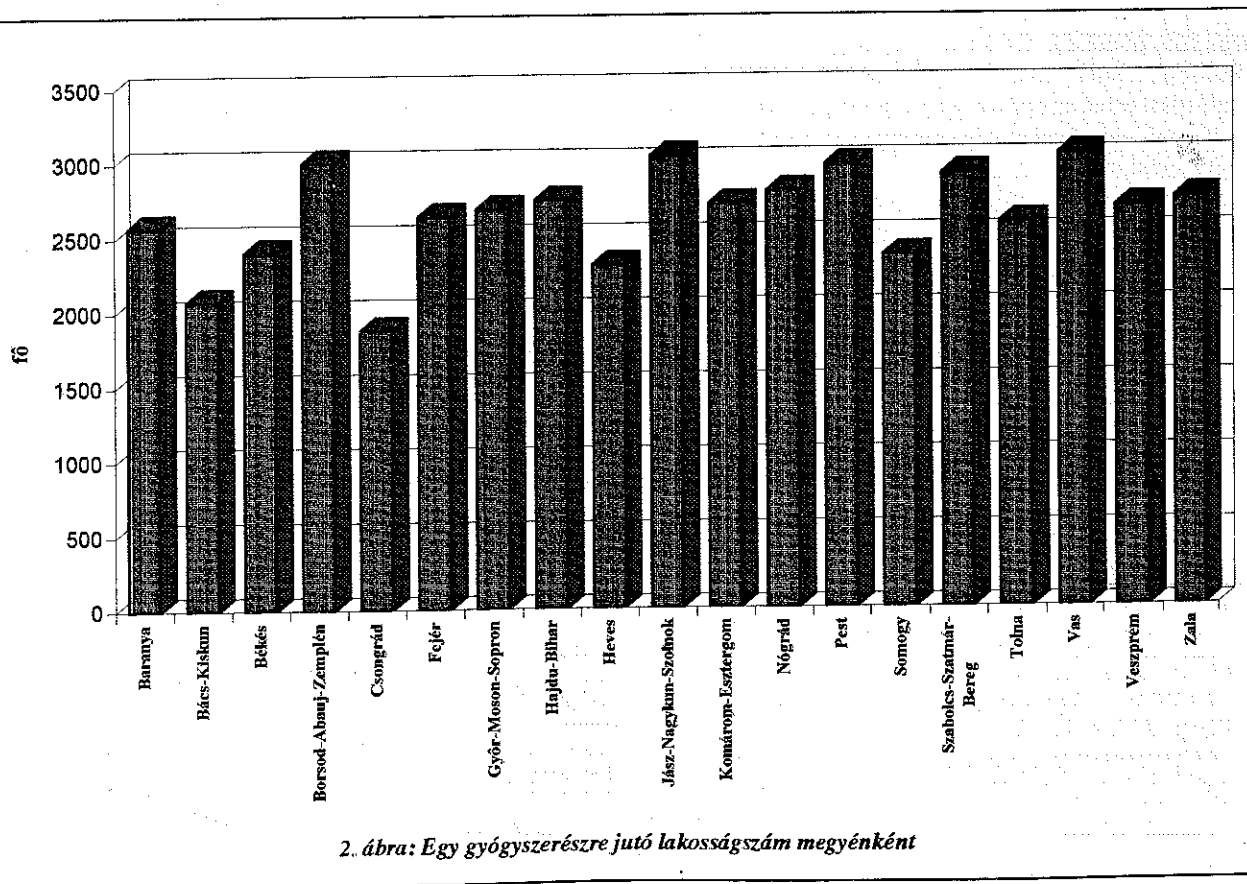
III. táblázat
Összefoglaló táblázat az ország gyógyszertárainak és szaklétszámának főbb adatairól (1994. március)

Megye	Gyógyszertárak száma			Gyógyyszerész létszám			Asszisztens létszám			Asszisztens/ gyógyyszerész arány			Lakos/ gyógyszere- rész arány
	Állami	Magán	Össz.	Állami	Magán	Össz.	Állami	Magán	Össz.	Állami	Magán	Össz.	
Baranya	59	20	79	120	42	162	273	39	312	2,28	0,93	1,93	2,568
Bács-Kiskun	93	20	113	206	54	260	312	40	352	1,51	0,74	1,35	2,073
Békés	71	10	81	135	26	161	334	28	362	2,47	1,08	2,25	2,491
Borsod-Abaúj-Zemplén	103	23	126	196	52	248	481	72	553	2,45	1,38	2,23	3,000
Budapest	204	61	265	644	n. a.	644*	918	n. a.	918*	1,43	n. a.	1,43*	
Csongrád	76	17	93	175	58	233	345	41	386	1,97	0,71	1,66	1,876
Fejér	65	12	77	125	35	160	274	47	321	2,19	1,34	2,01	2,638
Győr-Moson-Sopron	60	11	71	129	30	159	274	30	304	2,12	1,00	1,91	2,686
Hajdú-Bihar	77	15	92	171	29	200	350	23	373	2,05	0,79	1,87	2,745
Heves	55	15	70	110	32	142	249	22	271	2,26	0,69	1,91	2,310
Jász-Nagykun-Szolnok	71	16	87	104	34	138	240	31	271	2,31	0,91	1,96	3,036
Komárom-Esztergom	44	14	58	88	27	115	232	33	265	2,64	1,22	2,30	2,713
Nógrád	35	5	40	67	12	79	184	16	200	2,75	1,33	2,53	2,797
Pest	125	47	172	236	89	325	505	83	588	2,14	0,93	1,81	2,972
Somogy	68	15	83	114	29	143	224	34	258	1,96	1,17	1,80	2,364
Szabolcs-Szatmár-Bereg	78	29	107	139	54	193	425	50	475	3,06	0,93	2,46	2,907
Tolna	47	4	51	90	7	97	202	9	211	2,24	1,20	2,18	2,577
Vas	33	12	45	66	24	90	171	22	193	2,59	0,92	2,14	3,033
Veszprém	60	16	76	107	34	141	210	42	252	1,96	1,24	1,79	2,681
Zala	48	8	56	93	17	110	198	17	215	2,13	1,00	1,95	2,736
Összesen	1472	370	1842	3115	685*	3800*	6401	679*	7080*	2,23	1,03*	1,97*	2,638**

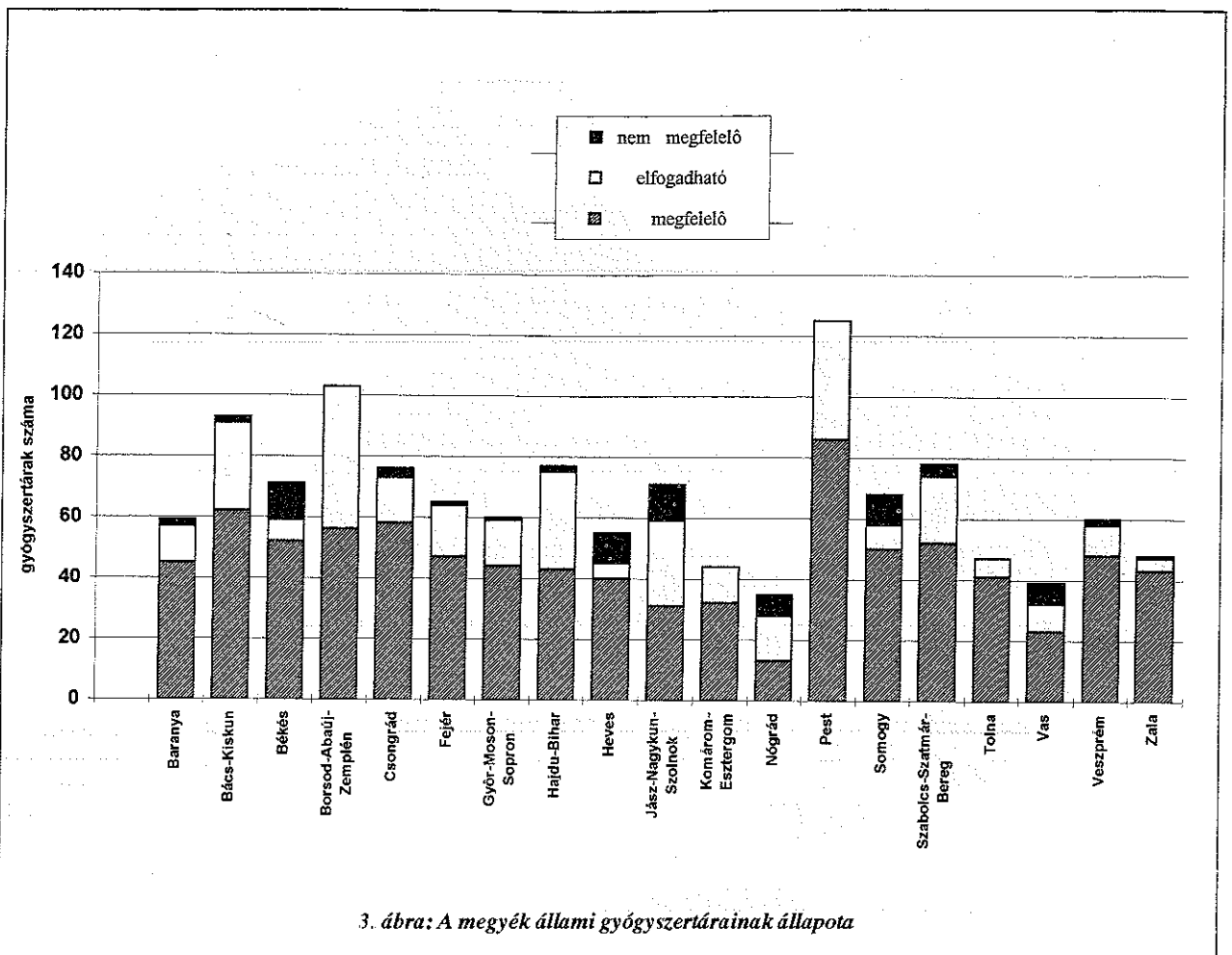
*A budapesti magángyógyszertárak adatai nélkül; **A budapesti adatok nélkül

1. ábra: A megyék gyógyszertárakkal való telítettsége 1994. augusztus 31-én, az 1994. évi LIX. tv.-nyel módosított 1994. évi LIV. tv. előírásait figyelembe véve

2. ábra: Egy gyógyszerészre jutó lakosság szám megyénként

3. ábra: A megyék állami gyógyszerteráinak állapota

gyógyszertárak esetén egymáshoz viszonyított arányuk egy körüli (III. táblázat). Ez a lakosság magasabb színvonalú ellátását biztosítja, mind a gyógyszerrel kapcsolatos információ-adás, mind az egészségügyi felvilágosítás tekintetében, ugyanis ezt a feladatot magángyógyszertárakban főleg gyógyszerész végzi.

Országosan az egy gyógyszerészre jutó ellátandó lakosság száma 1800–3000 közötti érték, melyet a 2. ábra szemléltet. Ez európai viszonylatban jó arány [3].

Tárgyi feltételek

Megállapítható, hogy a gyógyszertárak döntő többsége országosan megfelelő, illetve elfogadható minőségű.

Az állami gyógyszertárak közül egyes megyékben a nem megfelelő gyógyszertárak száma aránylag nagy, melyet jól szemléltet a IV. táblázat és a 3. ábra.

Ennek oka részben az ötödik éve napirenden lévő privatizáció eddigi elmaradásában keresendő. Az elmúlt öt-hat évben a gyógyszertárak fejlesztése elmaradt. Kivételt csupán a fiókgyógyszertárak kialakítása jelentette ami azonban nem javított a meglévő gyógyszertárak műszaki állapotán. A közeljövőben ezek felújítását, megfelelővé tételét eljövendő tulajdonformájuktól függetlenül meg kell oldani.

IV. táblázat
Összefoglaló táblázat az állami gyógyszertárak állapotáról megyénként

Megye	Megfelelő		Elfogadható		Nem megfelelő	
	db	%	db	%	db	%
Baranya	45	76	12	20	2	3
Bács-Kiskun	62	67	29	31	2	2
Békés	52	73	7	10	12	17
Borsod-Abaúj-Zemplén	56	54	47	46	0	0
Csongrád	58	76	15	20	3	4
Fejér	47	72	17	26	1	2
Győr-Moson-Sopron	44	73	15	25	1	2
Hajdú-Bihar	43	56	32	42	2	3
Heves	40	73	5	9	10	18
Jász-Nagykun-Szolnok	31	44	28	39	12	17
Komárom-Esztergom	32	73	12	27	0	0
Nógrád	13	37	15	43	7	20
Pest	86	69	39	31	0	0
Somogy	50	74	8	12	10	15
Szabolcs-Szatmár-Bereg	52	67	22	28	4	5
Tojna	41	87	6	13	0	0
Vas	23	59	9	23	7	18
Veszprém	48	80	10	17	2	3
Zala	43	90	4	8	1	2
Összesen	866	68	332	26	76	6

V. táblázat
Összefoglaló táblázat a közforgalmú gyógyszertárak
alapterület szerinti megoszlásáról (1994. március)*

Megye	Értékhatárok négyzetméterben					Gyógy- szer- tárak összesen
	<100 200	100– 300	200– 300	300– 499	>500	
Baranya	19	38	8	10	4	79
Bács-Kiskun	44	47	13	8	1	113
Békés	21	36	17	7	0	81
Borsod-Abaúj-Zemplén	31	66	20	9	0	126
Csongrád	39	40	6	7	1	93
Fejér	16	45	11	4	1	77
Győr-Moson-Sopron	13	32	16	9	1	71
Hajdú-Bihar	16	52	11	9	4	92
Heves	21	40	4	5	0	70
Jász-Nagykun-Szolnok	38	37	11	1	0	87
Komárom-Esztergom	11	31	8	7	1	58
Nógrád	7	25	4	3	1	40
Pest	55	86	21	8	2	172
Somogy	39	33	4	7	0	83
Szabolcs-Szatmár-Bereg	37	44	13	11	2	107
Tolna	27	16	4	3	1	51
Vas	9	20	6	8	2	45
Veszprém	23	38	11	4	0	76
Zala	19	27	7	3	0	56
Összesen	485	753	195	123	21	1577

*A budapesti adatok nélkül

A négyéves időszak alatt nyílt „nem megfelelő” magán-gyógyszertárak száma országosan csupán 3% [6]

A megyék gyógyszertárainak alapterület szerinti megoszlását a V. táblázatban mutatjuk be. Megállapítható, hogy a gyógyszertárak döntő többsége, 78,5%-a a 200 m² alatti kategóriákba esik ebből 30,7% 100 m² alatti, 47,8% 100–200 m² közötti alapterületű. A gyógyszertárak alapterületei nagyrészt korrelációban vannak forgalmukkal. Ez a nagyvárosok központjaiban, közlekedési csomópontokban, egészségügyi központok, rendelők közelében működő ún. „mamut” (500 m²-nél nagyobb) gyógyszertárakra is igaz. A problémát az egy-két gyógyszerész, kisebb forgalmú, de nagy alapterületű (300–400 m²) gyógyszertárak jelentik,

melyek rentábilis működésükhöz túlméretezettek váltak [7, 8]

Az egy gyógyszerészre illetve egy szakdolgozóra eső alapterületek átlagértékei országosan a magángyógyszertárakban alacsonyabbak. Ezek kialakításánál, a raktárkapacitás tervezésénél már figyelembe vették a várható forgalmat, illetve a nagykereskedők szállítási feltételeinek javulását, így kisebb alapterület esetén is biztosított a megfelelő működésük.

Nagy fellendülést jelentett a négyéves időszak alatt a számítógépes hálózat kiépítése, fejlesztése, mely mind az állami, mind a magángyógyszertáraknál a legtöbb megyében elindult illetve megvalósult.

Megállapítható, hogy az 1990–1994 közötti időszak a közforgalmú gyógyszerellátásban fejlődést jelentett. A magyar gyógyszerészet története során egyedülálló a gyógyszer-tárak számának négy év alatti ilyen nagyarányú növekedése. Ez a növekedés összességében a személyi és tárgyi feltételek javulását és a lakosság magasabb szintű gyógyszerellátását eredményezte.

IRODALOM

1. Lipták J.: Acta pharm. hung 57, 219 (1987). – 2. Borvendég I.: Gyógyszerészet 38, 387–389 (1994). – 3. Zalai K.: Gyógyszerészet 35, 401–412 (1991). – 4. Magyarné Pintér G.: Gyógyszerészet 37, 319–322 (1993). – 5. Dévay A.: Patikamér(leg) 1994 nov. 3–4 p. – 6. Magyarné Pintér G., Kálmán Mede Á. és Lipták J.: Közforgalmú gyógyszertárak működése gyógyszerészeti magán-tevékenység keretében (megjelenés alatt). – 7. Burgett L., Csapó Z.: Gyógyszerészet 36, 421–423 (1992). – 8. Kotsy J.: Gyógyszerészet 36, 425–426 (1992)

Á. Kálmán-Mede and J. Lipták: *Shaping of the personal and material conditions of officine pharmacies between 1990–94*

A survey is given on the personal and material conditions of officine pharmacies between 1990–94

Authors are dealing with the state and adequacy of officine pharmacies. Figures and tables illustrate the data of survey in the whole country

Országos Gyógyszerészeti Intézet, Budapest, V., ker. Zrínyi u. 3. – 1051

KLIMATIZÁLJON!

A KLÍMA-EURÓPA TRADING KFT.
vállalja patikája, raktárhelyisége
hűtésének tervezését, ill. kivitelezését.

Cím: 1113 Bp. Bartók B. út 76.
Ingyenes szaktanácsadás!

Tel.: 371-0825, 371-0286
06-20-362-146 • 06-20-354-800